

Przegląd

Kodeks liberalizacji przepływów kapitałowych
i bieżących operacji niewidocznych organizacji

OECD: przewodnik użytkownika

Overview

OECD Codes of Liberalisation of Capital Movements
and of Current Invisible Operations: User's Guide

Polish translation

Przeglądy to tłumaczenia fragmentów publikacji OECD.
Są dostępne bezpłatnie w księgarni internetowej pod adresem:
www.oecd.org/bookshop/
Niniejszy Przegląd nie jest oficjalnym tłumaczeniem materiałów OECD.

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT

ORGANIZACJA WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ I ROZWOJU

Przegląd Kodeksów Liberalizacji organizacji OECD

Wprowadzenie

Wolny przepływ kapitału, inwestycji i usług przez granice państw jest motorem wzrostu gospodarczego, zatrudnienia i rozwoju. Sprzyja konkurencji i powoduje wzrost wydajności, co przekłada się na korzyści konsumentów oraz zapewnienie środków finansowych i innowacji technologicznych w przedsiębiorstwach. Jest korzystny zarówno dla kraju pochodzenia towaru, jak i dla kraju-nabywcy; jego pozytywne skutki widać zarówno w krajach rozwiniętych, jak i rozwijających się. Taki zamysł od samego początku był podstawą podejścia organizacji OECD do gospodarczych i finansowych stosunków międzynarodowych, jednak jak wszystkie dobre pomysły, filozofia wolnego i otwartego rynku sprawdza się tylko wtedy, gdy jest stosowana z uwzględnieniem kontekstu realiów. W sytuacji, gdy dochodzi do otwarcia rynku na swobodny przepływ kapitału i usług, w zależności od stanu rozwoju gospodarki, infrastruktury i rynków finansowych, każdy kraj i jego obywatele mają indywidualne potrzeby, problemy i możliwości. Wzrost i rozwój muszą być zrównoważone. Jedynie wyważone i kompleksowe podejście do liberalizacji może zagwarantować długoterminowe korzyści dla całego społeczeństwa.

Stając przed wyzwaniem, jakim jest powszechne promowanie otwartego rynku przy jednoczesnym odniesieniu się do sytuacji danego kraju, 40 lat temu kraje OECD utworzyły zrównoważoną podstawę stopniowego rozwoju ku liberalizacji: Kodeks liberalizacji przepływu kapitału organizacji OECD, obejmujący również inwestycje bezpośrednie i przedsiębiorstwa oraz Kodeks liberalizacji operacji niewidocznych organizacji OECD, dotyczący usług. Pozostając w zgodzie z główną koncepcją otwartego rynku, Kodeksy te korzystają jednocześnie z procesu doradczego, w którym zrozumienie i perswazja znaczą więcej niż naciski i negocjacje.

Działając w ten sposób, Kodeksy wydajnie służyły krajom członkowskim OECD przez wiele lat, pomagając w pozbyciu się zbędnych barier wolnego przepływu kapitału i usług. Obecnie, bardziej niż kiedykolwiek, zainteresowanie świata skupia się na globalizacji i liberalizacji; są to kwestie budzące często niepokój i nieufność. Doświadczenia zdobyte w czasie postępującej liberalizacji w ramach Kodeksów, wraz z dokonywanymi na bieżąco ocenami ekspertów i przeprowadzanymi dyskusjami, stanowią przydatny przykład rozsądnej i harmonijnej współpracy międzynarodowej.

Czym są Kodeksy i jak są konstruowane?

Kodeksy liberalizacji OECD to instrumenty prawne, ustalające reguły zachowań dla rządów krajów członkowskich organizacji OECD. Formalnie rzecz biorąc, są one decyzjami Rady organizacji OECD. Rada OECD jest nadrzędnym organem organizacji, w której każdy kraj posiada jeden głos. Jej decyzje, które muszą być podejmowane jednogłośnie, są prawnie wiążące dla rządów krajów członkowskich. Nie stanowią one jednak traktatów ani umów międzynarodowych w rozumieniu prawa międzynarodowego, jak np. umowy organizacji Światowej Organizacji Handlu (WTO).

Obydwa kodeksy składają się z zbioru artykułów, które, z pewnymi wyjątkami, zasadniczo nie różnią się między sobą. Artykuł 1 obu kodeksów wyraża główną koncepcję: kraje członkowskie dążą do ogólnego celu, jakim jest wzajemne wyeliminowanie ograniczeń przepływu kapitału i transakcji niewidocznych. Pozostałe postanowienia określają ramy, w jakich kraje członkowskie będą współpracować dla osiągnięcia tego celu. Oto przykłady takich postanowień:

- prawo do stopniowej liberalizacji realizowanej poprzez proces zgłaszania i podtrzymywania klauzul restrykcyjnych,
- zobowiązanie do niestosowania dyskryminacji
- stosowanie wyjątków dla zachowania porządku i bezpieczeństwa publicznego,
- uchylenie prawa w przypadku przejściowych trudności gospodarczych,
- zgodność z umowami regionalnymi, przykładowo dotyczącymi Unii Europejskiej i konkretnych procesów w niej zachodzących,
- system powiadamiania, badania i konsultacji prowadzony przez specjalną komisję OECD, Komisję Przepływu Kapitału i Transakcji Niewidocznych.

Każdy Kodeks ma dwa główne załączniki: listę operacji, które obejmuje, oraz listę bieżących klauzul restrykcyjnych krajów członkowskich.

Jakie transakcje międzynarodowe są ujęte w Kodeksach?

Kodeksy precyzyjnie określają działalność gospodarczą, do której się stosują. Lista takich działalności dołączana jest do każdego Kodeksu w postaci załącznika. Transakcje międzynarodowe określone w załączniku nazywane są Pozycjami. Kraje członkowskie nie wybierają Pozycji, tzn. nie ma możliwości „wybrzydzenia”. Wszystkie Pozycje stosowane są bez wyjątku, podlegając konkretnym zastrzeżeniom, które mogły zostać wniesione.

Kodeks przepływu kapitału OECD jest jedynym, poza przepisami Unii Europejskiej i Europejskie Strefy Ekonomicznej dokumentem, który wielostronnie promuje liberalizację przepływu kapitału w pełnym zakresie. W momencie swojego powstania w roku 1961 zakres kodeksu był raczej ograniczony. Jednakże od tego czasu gospodarki krajowe stały się bardziej zintegrowane, kontrola rynku finansowego bardziej zharmonizowana, a techniki finansowania bardziej złożone. W wyniku tego kraje członkowskie stopniowo rozszerzały listę transakcji aż do momentu, gdy została uznana za pełną.

Obecnie Kodeks przepływu kapitału stosuje się do wszelkich długo- i krótkoterminowych przepływów kapitału pomiędzy mieszkańcami krajów członkowskich OECD. Przykładami takich przepływów może być emisja, sprzedaż i zakup akcji, obligacji oraz funduszy wzajemnych, operacje na rynku pieniężnym, a także kredyty, pożyczki i przekazywanie spadków dokonywane pomiędzy

krajami. Kodeks przepływu kapitału obejmuje także zagraniczne inwestycje bezpośrednie – na przykład przejęcie istniejącej firmy przez zagraniczne przedsiębiorstwo lub utworzenie filii międzynarodowej korporacji.

Jeśli chodzi o udział międzynarodowego handlu usługami, Kodeks bieżących operacji niewidocznych obejmuje je w szerokim zakresie, lecz nie stosuje się do wszystkich tego typu działań. Międzynarodowy handel w zakresie usług oznacza dostarczanie ich odbiorcom krajowym przez firmy zagraniczne i odwrotnie. Dostawcami usług mogą być zarówno przedsiębiorstwa, jak i osoby prywatne. Handel międzynarodowy obejmuje głównie bankowość i usługi finansowe, ubezpieczenia, usługi ekspertów, transport drogowy i morski, a także podróże i turystykę.

W ostatniej dekadzie wiele wysiłku włożono w rozwój usług związanych z bankowością, finansami i ubezpieczeniami. Zobowiązania zawarte w Kodeksie operacji niewidocznych zostały uaktualnione i rozszerzone w celu dostosowania ich do wzrostu internacjonalizacji w tych dziedzinach. Kraje członkowskie organizacji OECD uzgodniły na przykład, że zagraniczne banki, instytucje finansowe i firmy ubezpieczeniowe powinny mieć prawo do oferowania swoich usług poprzez tworzenie oddziałów lub przedstawicielstw. Kolejna innowacja dotyczy prawa dostępu do stowarzyszeń i organów działających na podstawie własnych regulacji; w wielu krajach prawo to jest podstawowym dla każdego podmiotu pragnącego świadczyć usługi finansowe, a także, w pewnym zakresie, eksperckie.

Jakie są główne zasady kodeksów?

Istnieje wiele sposobów osiągnięcia ostatecznego celu działania Kodeksów, czyli zlikwidowania wszelkich ograniczeń w międzynarodowym przepływie kapitału oraz transakcjach związanych z usługami, co pozwoli mieszkańcom poszczególnych krajów członkowskich OECD na prowadzenie działalności w taki sposób, jakby odbywało się to w jednym kraju. Artykuły Kodeksów oferują szczegółową „mapę” prowadzącą do osiągnięcia tego celu. Istnieje kilka głównych zasad, które wyłaniają się w czasie lektury tych postanowień.

Zasada Standstill

Kraje członkowskie organizacji OECD przyjęły warunki Kodeksu mówiące o tym, że nie mogą wprowadzać nowych barier. Zastrzeżenia do zobowiązań zawartych w Kodeksie mogą zostać jedynie ograniczone lub anulowane; nie można natomiast ich dodawać lub też rozszerzać ich działania. Zasada ta stosowana jest w ten sam sposób do wszystkich transakcji objętych Kodeksami, z wyjątkiem nowych zobowiązań, niektórych konkretnych pozycji Kodeksu przepływu kapitału oraz specjalnej procedury derogacji stosowanej w celu rozwiązania problemów związanych z przejściowymi trudnościami ekonomicznymi i finansowymi. Po zniesieniu jakiegoś ograniczenia nie może być ono ponownie wprowadzone. Zasada taka nosi nawet Standstill. W celu jak najściślejszego stosowania się do tej zasady, rządy krajów powinny wyrażać swoje zastrzeżenia w bardzo precyzyjny sposób; tak, aby odzwierciedlały one faktycznie istniejące ograniczenia. W ten sposób uzyskuje się ustawowe status quo, które może już tylko rozwijać się w kierunku dalszej liberalizacji, co jest nazywane „efektem zapadki”.

Zasada Rollback

Liberalizacja pozostaje głównym celem działania Kodeksów; nawet jeśli kraje członkowskie mogą do niej dochodzić stopniowo poprzez znoszenie ograniczeń w odpowiednim czasie i zgodnie z indywidualną sytuacją w danym kraju. Jest to nazywane zasadą Rollback. Niezależnie od tego, czy i kiedy dany kraj członkowski zdecyduje się utrzymać ograniczenia wolnego przepływu kapitału i usług, jego sytuacja jest okresowo badana. Pozostałe kraje członkowskie wysłuchują wyjaśnień dotyczących powodów, dla których utrzymanie ograniczenia uznane zostało za konieczne. Mogą one spróbować przekonać dany kraj, że można sobie z danym problemem poradzić w inny, łagodniejszy sposób. Chociaż procedury Kodeksów nie powodują przymuszenia lub zastosowania widełek, zaangażowanie krajów członkowskich w osiągnięcie wspólnego celu liberalizacji oraz dynamika tego procesu i duch współpracy powodują, że liczba takich ograniczeń w ostatnich latach wyraźnie spadła.

Zasada liberalizacji jednostronnej

W przeciwieństwie do innych umów międzynarodowych dotyczących handlu i inwestycji, podejście Kodeksów nie polega na targowaniu się i negocjowaniu wzajemnych ustępstw na zasadzie „coś za coś”. Kodeksy opierają się raczej na podstawowej filozofii, która mówi, że w dłuższym okresie czasu liberalizacja leży zarówno w interesie danego kraju, jak i krajów będących jego partnerami handlowymi. Dlatego też kraje członkowskie powinny być gotowe znieść ograniczenia, nie oczekując przy tym natychmiastowych ustępstw ze strony innych krajów członkowskich. Oczywiście takie podejście sprawdza się jedynie w przypadku zastosowania go przez wszystkie strony; do tej gry muszą się włączyć wszyscy. Można tutaj wysunąć tezę, że zasada taka działa w odniesieniu do Kodeksów z powodu względnej jednorodności krajów członkowskich organizacji OECD. Jednakże liberalizacja jednostronna w ostatniej dekadzie stała się także trendem w skali światowej, w niemal wszystkich krajach, czy to rozwiniętych, rozwijających się, czy też będących w okresie przejściowym.

Zasada braku dyskryminacji

Oczekuje się, że kraje członkowskie organizacji OECD zapewnią korzyści płynące z otwartych rynków na takich samych zasadach mieszkańcom wszystkich pozostałych krajów członkowskich, nie dyskryminując żadnego z nich. Jeśli istnieją jakieś ograniczenia, muszą one być stosowane w ten sam sposób dla wszystkich krajów. Nawet kraje członkowskie, które przechodzą okres trudności gospodarczych i nie mogą same wprowadzić liberalizacji, muszą w dalszym ciągu czerpać korzyści płynące z liberalizacji zapewniane im przez inne kraje członkowskie. Kodeksy nie zezwalają na stosowanie listy ograniczeń stosowania zasady braku dyskryminacji (MFN). Jedyny wyjątek od tej reguły dotyczy środków stosowanych w celu liberalizacji w specjalnym systemie integracji regionalnej, takim jak Unia Europejska, które nie muszą być rozszerzane automatycznie na wszystkie kraje członkowskie organizacji OECD.

Zasada przejrzystości

Stosowanie zasady przejrzystości oznacza, że informacje dotyczące barier w przepływie kapitału i handlu usługami w krajach członkowskich organizacji OECD powinny być kompletne, aktualne, zrozumiałe i powszechnie dostępne. W jaki sposób Kodeksy osiągają ten cel? Po pierwsze poprzez wymóg powiadamiania przez kraje członkowskie o wszelkich podejmowanych działaniach, które wpływają na jakiegokolwiek transakcje ujęte w Kodeksach. Po drugie, poprzez wymóg powiadamiania o zmianach w jakiegokolwiek takich działaniach. Po trzecie, poprzez oddanie informacji o tych działaniach w możliwie najdokładniejszy sposób na listach zastrzeżeń według krajów, tak, aby czytelnik miał pewność, że nie istnieją żadne ograniczenia oprócz podanych na listach zastrzeżeń (jest to nazywane podejściem „z góry do dołu” w określaniu zobowiązań). Po czwarte, poprzez umieszczenie uaktualnionych wersji Kodeksów, wraz z podaniem stanowiska krajów, na publicznej stronie internetowej organizacji OECDi oraz w regularnych publikacjach papierowych.

Czy wszystkie kraje mają te same zobowiązania w ramach Kodeksów?

Chociaż wszystkie kraje członkowskie działają w tym samym wspólnym celu postępującej liberalizacji, stopień zaangażowania tych działań nie jest taki sam w poszczególnych krajach. Kraje, które nie mogą przeprowadzić natychmiastowej liberalizacji mogą wnieść zastrzeżenia w stosunku do konkretnych Pozycji Kodeksów. Pozycje zastrzeżone przez poszczególne kraje mogą być w każdym momencie wyjaśnione przez lekturę list zastrzeżeń stanowiących załączniki do każdego Kodeksu. Listy takie określają bieżące zobowiązania poszczególnych krajów. Jeśli dany kraj nie wniósł zastrzeżenia do danej Pozycji, transakcje, które ta pozycja obejmuje, powinny być w pełni zliberalizowane.

Istnieją zastrzeżenia „pełne” i „ograniczone”. Zastrzeżenie pełne oznacza, że transakcja, do której się odnosi, nie może być w ogóle realizowana. Zastrzeżenie ograniczone oznacza, że transakcja może być dopuszczona, jednak przy zastosowaniu pewnych ograniczeń. Generalnie zastrzeżenia powinny odzwierciedlać w możliwie najwierniejszy sposób rodzaj ograniczeń nakładanych przez dany kraj członkowski na międzynarodowy przepływ kapitału i handel usługami. Po wniesieniu nowego zastrzeżenia kraj członkowski musi przedstawić jego powody i poddać utrzymywane ograniczenie okresowemu badaniu. Proces okresowego badania zakresu i motywów utrzymywania ograniczeń przeprowadzany przez organizację OECD ma na celu przekształcenie zastrzeżeń pełnych w ograniczone oraz na dalszym ograniczaniu, lub anulowaniu zastrzeżeń ograniczonych.

Czy w sytuacjach poszczególnych krajów faktycznie istnieją znaczące rozbieżności? Trudne byłoby dokonanie całościowej oceny, ponieważ w każdym kraju istnieją dziedziny bardziej i mniej liberalne, które w dodatku różnią się w zależności od kraju. Prawdziwym jednak wydaje się stwierdzenie, że niektóre kraje mają tendencje do przyjmowania roli „lokomotywy” i szybszych postępów w usuwaniu ograniczeń międzynarodowych, niż ma to miejsce w innych krajach. Z drugiej strony jednak, nowe kraje członkowskie przyłączające się do Organizacji startują tradycyjnie z pozycji, dla której charakterystyczne jest istnienie większej ilości ograniczeń, niż ma to miejsce u „starych” członków.

Kto nadzoruje stosowanie Kodeksów?

Komisja Przepływu Kapitału i Transakcji Niewidocznych organizacji OECD, znany jako „CMIT” (ang. Committee on Capital Movements and Invisible Transactions) jest organem, w ramach którego przedstawiciele krajów członkowskich spotykają się w celu omówienia stosowania i wdrażania Kodeksów. Wszystkie kraje członkowskie organizacji OECD mają prawo do mianowania eksperta – członka Komisji. Reprezentowana jest Komisja Europejska. Mogą także zostać zaproszeni inni przedstawiciele, także krajów niezrzeszonych; zapraszani są także obserwatorzy z organizacji IMF i EFTA.

Zebrania komisji CMIT odbywają się zwykle dwa razy w roku, na wiosnę i w jesieni; trwają kilka dni. Prace komisji wspiera personel Sekretariatu organizacji OECD, szczególnie Dział przepływu kapitału, inwestycji i handlu usługami. Komisja może utworzyć ad hoc grupy robocze, które zajmują się szczególnymi sprawami wymagającymi dogłębnych ekspertyz i analiz, takimi jak zagraniczne inwestycje bezpośrednie, lub pewne sektory usług, jak np. ubezpieczenia czy finanse elektroniczne. Komisja może także organizować mniej oficjalne konferencje i warsztaty, w których często uczestniczą przedstawiciele sektora prywatnego i/lub środowisk akademickich. Przykładem może być seria warsztatów liberalizacji usług eksperckich, które odbywają się od roku 1994.

Dlaczego potrzebna jest stała komisja nadzorująca stosowanie Kodeksów? Ponieważ liberalizacja w ramach Kodeksów jest dynamicznym i ciągłym procesem, opartym na analizie, konsultacji i przekonywaniu na zasadach równości. Komisja CMIT regularnie przeprowadza przeglądy sytuacji każdego kraju pod kątem Kodeksu przepływu kapitału, szukając wspólnie z danym krajem możliwości i sposobów ukierunkowania działań na większą otwartość rynków. Kolejnym instrumentem są przeglądy poziome realizowane w ramach Kodeksu bieżących operacji niewidocznych, które skupiają się na konkretnym sektorze, ale obejmują wszystkie kraje. Komisja zwykle przyjmuje pisemne raporty z takich przeglądów, które są przedstawiane Radzie organizacji OECD. Raportom tym towarzyszą zwykle wstępne zalecenia odnośnie danego kraju, lub też wstępne decyzje w sprawie modyfikacji list zastrzeżeń. Ostateczna decyzja w tych kwestiach leży w gestii Rady organizacji OECD.

Aby dobrze wykonać swoje zadanie, komisja CMIT potrzebuje wiarygodnych informacji na temat wszelkich działań podejmowanych w krajach członkowskich, które mogą mieć wpływ na Kodeksy. W Kodeksach postanowiono, że rządy mają powiadamiać organizację OECD o wszelkich działaniach mających na nie wpływ w ciągu 60 dni. Dodatkowo Komisja, wspomagana przez Sekretariat organizacji OECD, przeprowadza swoje własne regularne inspekcje. Korzystając z wielu dostępnych źródeł, komisja CMIT systematycznie bada i omawia rozwój nowej

polityki w krajach członkowskich, mającej wpływ na przepływ kapitału, inwestycje bezpośrednie oraz handel usługami.

Kto korzysta na liberalizacji przeprowadzanej w ramach Kodeksów?

Kodeksy są instrumentami prawa międzynarodowego, które tworzy uprawnienia i zobowiązania rządów. Z punktu widzenia prawa, pojedynczy obywatele lub przedsiębiorstwa krajów członkowskich nie mogą bezpośrednio korzystać z praw wynikających z Kodeksów, a dotyczących inwestowania za granicą, przenoszenia kapitału lub świadczenia usług za granicą; sprawa musi być rozpatrzona przez rząd danego kraju, aby następnie być podniesioną na forum komisji CMIT. Jednak Kodeksy wymagają od krajów członkowskich, aby wypełniały swoje zobowiązania poprzez przyjęcie lub podtrzymanie koniecznych działań na poziomie krajowym.

Dlatego też ostatecznymi beneficjentami liberalizacji są faktycznie obywatele i firmy każdego kraju członkowskiego. Mogą kupować i sprzedawać towary i kapitały wzajemne za granicą, dokonywać transferu dziedzicznych środków, tworzyć przedsiębiorstwa w innym kraju członkowskim organizacji OECD, świadczyć usługi prawne lub finansowe dla zagranicznych klientów, itp. Istotny jest fakt, że mogą być pewni, iż takie korzyści są im dane na stałe i nie zostaną cofnięte. Stabilność taka jest szczególnie ważna dla osób, które prowadzą długoterminowe inwestycje zagraniczne, przykładowo budując zaplecze produkcyjne w innym kraju.

Czy korzyści płynące z działań liberalizacyjnych ograniczają się tylko do stałych członków organizacji OECD? Zobowiązania prawne w ramach Kodeksów stosują się jedynie do obszaru organizacji OECD. Jednak rządy krajów członkowskich ustaliły, że będą dokładać wszelkich starań, aby przekazać korzyści płynące z liberalizacji do wszystkich krajów członkowskich Międzynarodowego Funduszu Walutowego. Dlatego też mieszkańcy krajów rozwijających się oraz krajów będących w okresie przejściowym mogą korzystać z zalet dostępu do wolnego rynku krajów członkowskich organizacji OECD w takim samym zakresie, jak mieszkańcy krajów OECD. W rzeczywistości badania wykazały, że wśród rządów krajów członkowskich organizacji OECD panuje ogólna tendencja do podejmowania działań liberalizacyjnych bez dyskryminowania krajów niezrzeszonych w organizacji OECD.

Jak wygląda dopasowanie Kodeksów do przepisów Unii Europejskiej?

Jak już wspomniano wcześniej, od samego początku w Kodeksach pozostawiono miejsce na kwestie związane z procesem integracji regionalnej w ramach szczególnych systemów, takich jak Unia Europejska, wcześniej znana jako Europejska Wspólnota Gospodarcza. Wszystkie kraje członkowskie Unii Europejskiej są członkami organizacji OECD, jednak procesy UE i OECD są całkowicie od siebie niezależne. W krajach członkowskich UE wzajemna liberalizacja może odbywać się szybciej i w większym zakresie. Wyjątkiem od reguły braku dyskryminacji stosowanej w Kodeksach jest zasada, że kraje członkowskie UE mogą nie rozszerzać działań liberalizacyjnych na inne kraje OECD, które nie są członkami Unii Europejskiej. Konkretnym przykładem może tu być Druga dyrektywa bankowa UE, która wprowadziła jeden „paszport” lub licencję na świadczenie usług bankowych w krajach UE, które to udogodnienie nie zostało w pełni rozszerzone na inne kraje członkowskie organizacji OECD.

Komisja CMIT przeprowadza jednak badania przepisów i dyrektyw UE w celu określenia, czy są one zgodne ze zobowiązaniami krajów członkowskich UE wynikających z Kodeksów. W szczególności harmonizacja i liberalizacja w ramach UE nie może powodować powstawania nowych barier dla operacji przeprowadzanych z krajami trzecimi. Taka sytuacja może zaistnieć, jeśli jakiś kraj

członkowski UE, w którym stosowana jest bardzo liberalna polityka zostanie zobowiązany do wprowadzenia bardziej restrykcyjnych przepisów w jakiejś dziedzinie, w ramach harmonizacji działań krajów UE. Sprawna współpraca między krajami OECD i UE ułatwiona jest przez regularne uczestnictwo przedstawiciela Komisji UE w spotkaniach komisji CMIT.

Chociaż kraje członkowskie UE mogą szybciej liberalizować swoje wzajemne stosunki, pozostają one związane zobowiązaniami wynikającymi z ogólnego celu działania Kodeksów. Ograniczenia, które zostały już usunięte w ramach UE powinny w końcu zniknąć także w odniesieniu do innych krajów członkowskich OECD, pod warunkiem, że są objęte zakresem działania Kodeksów. Liberalizacja nie będzie zakończona, dopóki ograniczenia nie zostaną zniesione w odniesieniu do wszystkich krajów członkowskich OECD.

Jak wygląda porównanie Kodeksów z umowami organizacji WTO?

Wszystkie kraje członkowskie organizacji OECD są także członkami Światowej Organizacji Handlu (WTO) i są stronami w działaniu ich instrumentów. Umową organizacji WTO, która w największym stopniu odpowiada dziedzinom objętym przez Kodeksy organizacji OECD, jest Ogólna umowa o handlu usługami (GATS - General Agreement on Trade in Services). Umowa GATS obejmuje nie tylko międzynarodowy handel usługami, lecz także zagraniczne inwestycje bezpośrednie (FDI) oraz tworzenie podmiotów przemysłu usług. W odróżnieniu od Kodeksów, podpisanie umowy GATS jest dostępne dla prawie wszystkich krajów.

Zarówno umowa GATS jak i Kodeksy promują dążenie do tego samego celu: zachęcania do liberalizacji. Podejście GATS różni się od podejścia Kodeksów zwłaszcza w dwóch punktach: preferowane jest podejście „z dołu do góry” w przeciwieństwie do podejścia „z góry do dołu” stosowanego w Kodeksach; poza tym środek do osiągnięcia celu upatrywany jest raczej w negocjacjach, niż w jednostronnej liberalizacji i wzajemnym przekonywaniu. Podejście „z dołu do góry” zakłada, że w ramach ogólnego zakresu umowy GATS kraje mogą wybierać te sektory, co do których chciałyby się podjąć zobowiązań. Negocjacje zobowiązań oznaczają, że postępy działań w kierunku liberalizacji osiągane są przez wzajemne ustępstwa, czasami w różnych sektorach usług.

Komisja CMIT zajęła się sprawą współistnienia i zgodności umowy GATS i Kodeksów już w roku 1994. Wniosek brzmiał, że zobowiązania krajów członkowskich w ramach obu instrumentów są różne, lecz zgodne ze sobą. Kraje członkowskie OECD postrzegają umowę GATS i Kodeksy jako uzupełniające się i wzajemnie wspierające podejścia do liberalizacji. Na podstawie raportu przekazanego przez komisję CMIT, Rada krajów OECD uzgodniła, że Kodeksy powinny zostać utrzymane, a nawet wzmocnione. Motywacją takiej decyzji była nie tylko chęć podtrzymania postępów dokonanych przy użyciu tych instrumentów, lecz także pragnienie, by organizacja OECD w dalszym ciągu pełniła rolę lokomotywy procesu liberalizacji przebiegającego równomiernie na całym świecie.

Kodeksy mają podobną siłę, która wspomaga takie podejście. Po pierwsze, w pewnych ważnych dziedzinach zasięg ich działania jest szerszy. Kodeks przepływu kapitału nie tylko stanowi wszechstronne narzędzie działające w pełnym zakresie przepływu kapitału. Jest on także wszechstronnym instrumentem promowania liberalizacji zagranicznych inwestycji bezpośrednich i zaistnienia we wszystkich sektorach gospodarki, wraz z Krajowym Instrumentem (National Treatment Instrument), który zapewnia realizację niewiążących przedsięwzięć podejmowanych przez kraje członkowskie OECD i trzy kraje niezrzeszone (Argentyna, Chile i Brazylia), aby nie dyskryminować zagranicznych inwestorów działających na ich terenie. Po drugie, podejście Kodeksów „z góry do

dołu” sprawdza się w zapewnieniu zgodności z zasadą „standstill” i zagwarantowaniu braku dyskryminacji w stosowanych przepisach. Po trzecie, atmosfera współpracy w ramach organizacji OECD pozostawia miejsce na omówienie i ocenę spraw gospodarczych i politycznych, które trzeba wziąć pod uwagę, gdyż światowa tendencja globalizacji inwestycji i handlu usługami wciąż się nasila.

Co osiągnięto dzięki Kodeksom?

W ciągu czterdziestu lat Kodeksy zapewniły powstanie wielostronnej struktury, wspierającej indywidualne dążenia do liberalizacji, prowadzone w duchu współpracy przez kraje członkowskie organizacji OECD. Spowodowały także powstanie środowiska, w którym kraje członkowskie ze słabiej rozwiniętymi gospodarkami, lub przechodzące okres przejściowych trudności gospodarczych, czerpią korzyści z konsultacji i zrozumienia swoich partnerów. Jednocześnie Kodeksy służą jako mierniki, dzięki którym można ocenić i porównać w czasie działania liberalizacyjne prowadzone przez kraje członkowskie.

Dzięki pracy nad Kodeksami uzyskano mnóstwo informacji. W ramach podejścia OECD naciskowi na liberalizację zawsze towarzyszą badania i analiza kontekstu gospodarczego i politycznego. Działalność gospodarcza, jak np. zagraniczne inwestycje bezpośrednie, ubezpieczenia, usługi eksperckie, turystyka, usługi bankowe i finansowe zostały dogłębnie zbadane, choćby na przykładzie ostatniej dekady. Badania takie często są przeprowadzane przy wykorzystaniu podejścia wielodyscyplinarnego i nałożone na ekspertyzę innych organów OECD. Są one publikowane w celu rozpowszechnienia na całym świecie.

Od samego początku Kodeksy liberalizacji odgrywały główną rolę podczas przyłączania się nowych członków do organizacji OECD. Było to znowu widoczne w trakcie przyjmowania najnowszych członków: Meksyku, Republiki Czeskiej, Korei, Polski i Słowacji. Kodeksy służą jako narzędzie oceny gotowości do stosowania filozofii międzynarodowych stosunków gospodarczych ich partnerów. Kandydaci do członkostwa mogą wносить zastrzeżenia; przyjęto, że ich listy zastrzeżeń mogą na początku obejmować więcej pozycji niż listy stałych członków. Muszą jednak wykazać, że zbliżają się do odpowiedniego poziomu liberalizacji. W razie konieczności kraje te muszą usprawnić swoją politykę działania, aby zbliżyć się do standardów OECD.

Jak rysuje się przyszłość Kodeksów w obliczu zmian zachodzących na świecie?

Czy w nowym tysiącleciu Kodeksy wciąż będą użyteczne dla krajów członkowskich organizacji OECD? Postępy poczynione w kierunku osiągnięcia ostatecznego celu, jakim są otwarte i wydajne rynki są ogromne; jednakże wiele jeszcze zostało do zrobienia. Kodeksy odegrają istotną rolę w przyszłości, tak jak to miało miejsce w przeszłości, w utrwaleniu liberalizacji wśród członków organizacji OECD, w podtrzymywaniu dynamicznego procesu zmierzającego do większej liberalizacji, a także w monitorowaniu postępów. Jednocześnie tworzą one stabilne środowisko dla dyskusji i wymiany poglądów w czasach, gdy rodzą się wątpliwości co do korzyści płynących z globalizacji.

Prace w ramach Kodeksów OECD będą jednak prowadzone w kontekście zachodzących zmian. Zakończenie Rundy urugwajskiej i przyjęcie Umów WTO w 1994 roku zmieniło obraz międzynarodowych stosunków gospodarczych. W roku 1998 przerwano negocjacje w sprawie Wielostronnej Umowy Inwestycyjnej (MAI - Multilateral Investment Agreement); było to spowodowane głosami sprzeciwu podniesionymi przez grupy reprezentujące interes publiczny, dotyczącymi zagrożeń ze strony globalizacji dla środowiska, przestrzegania prawa pracy i praw

człowieka, a także problemami dotyczącymi konsumentów i rozwoju. Rok później nie udało się konferencja WTO w Seattle, która miała na celu zdynamizowanie procesu liberalizacji. Dalsze prace w ramach Kodeksów nie mogą być prowadzone bez uświadomienia sobie nowych problemów związanych z ryzykiem liberalizacji; nie wolno także zapominać o początkowym zamyśle, na którym zasadzają się Kodeksy: usunięcie barier w celu zapewnienia międzynarodowego przepływu kapitału i usług przynosi długoterminowe korzyści wszystkim zainteresowanym.

Cele prac w ramach Kodeksów mogą być dopasowane do potrzeb krajów członkowskich. Istnieje wiele sposobów na to, aby Kodeksy w dalszym ciągu promowały zrównoważoną liberalizację nie tylko w ramach OECD, lecz także przy wspieraniu prac w ramach WTO, a także jako uzupełniające, szersze forum dla procesu G7 zmierzającego do omówienia standardów i najlepszych praktyk stosowanych w odniesieniu do międzynarodowego przepływu kapitału i integracji rynku finansowego. Organizacja OECD posiada elastyczną strukturę, pozwalającą na organizowanie warsztatów i seminariów, w których mogą uczestniczyć przedstawiciele sektora prywatnego, stowarzyszeń i środowisk akademickich. Można rozwijać nowe podejścia stosowane w celu dotarcia do gospodarek krajów niezrzeszonych. W ramach prac nad Kodeksem komisja CMIT może w każdej chwili podjąć decyzję o przeprowadzeniu analizy nowych lub szczególnie złożonych sektorów gospodarki, w rezultacie zachęcając do racjonalnej dyskusji na temat kontrowersyjnych problemów. W takie działania komisja może zaangażować potencjał organizacji OECD w celu zastosowania podejścia wielodyscyplinarnego, poprzez zebranie specjalistów w zakresie inwestycji, finansów, konkurencji, konsumpcji, środowiska i różnych sektorów gospodarki.

Spis treści oryginalnej angielskiej wersji niniejszej publikacji *(bez załączników, listy pól, tabel i wykresów):*

Wprowadzenie

I. Przegląd Kodeksów Liberalizacji organizacji OECD

II. Komentarz

- a. Artykuły Kodeksów
- b. Aneksy do Kodeksów: listy operacji
- c. Listy operacji objętych Kodeksem Liberalizacji Przepływów Kapitałowych
- d. Operacje objęte Kodeksem Liberalizacji Bieżących Operacji Niewidocznych

Niniejszy *Przegląd* stanowi tłumaczenie fragmentów poniższych dokumentów OECD pierwotnie opublikowanych pod następującymi tytułami, angielskim i francuskim:

OECD Codes of Liberalisation of Capital Movements and of Current Invisible Operations: User's Guide

Codes de l'OCDE de la libération des mouvements de capitaux et des opérations invisibles courantes: Guide de référence

© 2003, OECD.

Publikacje OECD oraz egzemplarze *Przeglądów* dostępne są w księgarni internetowej OECD pod adresem www.oecd.org/bookshop/
Należy wpisać „overview” (przegląd) w polu „Title search” na stronie księgarni internetowej lub wpisać tytuł angielski publikacji (Przeglądy są powiązane z oryginalnymi publikacjami w języku angielskim).

Za przygotowanie *Przeglądów* odpowiada dział Praw Autorskich i Tłumaczeń,
Dyrektoriat ds. Spraw Publicznych i Komunikacji.
email : rights@oecd.org / Fax: +33 1 45 24 13 91

© OECD, 2003

Kopiowanie niniejszego *Przeglądu* jest dozwolone pod warunkiem zamieszczenia informacji o prawach autorskich OECD i tytułu oryginalnej publikacji.
